

Котенко, А.М. Договірні відносини як предмет фінансово-правового регулювання [Текст] / А.М. Котенко // Права людини в умовах сучасного державотворення: теоретичні і практичні аспекти: зб. тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих вчених (11-12 грудня 2009 р.). – Суми: УАБС НБУ, Суми, 2009. - С. 290-293.

*А.М. Котенко – аспірант кафедри фінансового права
Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого;
науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. кафедри фінансового права
Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого О.А. Лукашев*

ДОГОВІРНІ ВІДНОСИНИ ЯК ПРЕДМЕТ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Договірна конструкція правовідносин, що донедавна була характерна тільки для галузей права з диспозитивним методом правового регулювання, знайшла своє відображення у публічних галузях права, зокрема фінансовому. Усі договори у фінансовому праві можна класифікувати на нормативні та індивідуально-правові. Пропонуємо зупинитися на останніх, що на перший погляд нічим не відрізняються від схожих договорів у цивільному праві. Однак, така точка зору не враховує ні правову природу виникнення фінансово-договірних відносин, ні їх зміст. У фінансовому законодавстві України використання договірних конструкцій передбачено як для податкових відносин (податкова порука), так і для сфери державних і муніципальних запозичень.

Відповідно до п. 8.8 ст. 8 Закону України “Про порядок погашення зобов’язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами” [1] (далі – Закон № 2181) за договором податкової поруки банк-поручитель зобов’язується перед податковим органом відповідати за належне виконання платником податків обов’язків із погашення його податкового зобов’язання або податкового боргу. У разі невиконання платником податків свого обов’язку, банк-поручитель приймає на себе відповідальність за таке погашення. Поручитель не має права ні відкликати договір поруки, ні передоручати виконання зобов’язань за таким договором третім особам. Серед особливостей договору податкової поруки, що суттєво відрізняє його від договору поруки у цивільному праві, є суб’єктний склад сторін (поручителем може бути тільки банк-резидент, боржником виступає платник податків, активи якого знаходяться у податковій заставі, кредитором є податковий орган) та обмеження обсягу прав поручителя. Слід зауважити, що податковою заставою охоплюється всі активи платника податків, що знаходяться у податковій заставі. Ще однією ознакою податкової поруки є передбачений законом повідомчий порядок реєстрації, що здійснюється на підставі надання податковому органу нотаріально посвідченого договору поруки.

За Податковим кодексом Російської Федерації [2] (далі – ПК РФ) застава майна оформлюється договором між податковим органом і заставодавцем. У свою чергу ПК РФ відсилає до положень цивільного законодавства, коли інше не передбачено спеціальним податковим законодавством. На відміну від російського законодавства, ст. 8 Закону № 2181 передбачено, що податкова застава виникає на підставі закону та не потребує письмового оформлення. Однак, не дивлячись на імперативний характер виникнення, до податкової

застави застосовуються аналогічні правові засоби, що і в Законі України “Про заставу” [3], за виключенням деяких обмежень.

Також податкове законодавство РФ передбачає договірний порядок отримання інвестиційного податкового кредиту. Серед його особливостей виокремимо виключність переліку підстав, що дають право на укладення такого договору та чіткий граничний розмір коштів, що надаються платнику.

Свої особливості також має державні та муніципальні запозичення, що здійснюються у формі позик, позичок, кредитів та кредитних ліній. З одного боку, прослідковується чіткий зв'язок цих механізмів з тими, що застосовуються у цивільному праві, з іншого, існує ряд особливостей притаманих публічній складовій таких договірних відносин. Зокрема, ст. 73 Бюджетного кодексу України [4] надає виключний перелік органів, що мають право на отримання позички, визначає мету та термін, на який надається така позичка. Сама ж процедура деталізована у Порядку отримання короткотермінових позичок на покриття тимчасових касових розривів [5]. Отримання позик та кредитів до місцевих бюджетів регламентоване відповідною постановою Кабінету Міністрів України [6], а отримання кредитів до Державного бюджету Законом України “Про державний внутрішній борг України” [7]. Однак, крім цивільно-правових ознак, таких як: добровільність, зворотність, строковість, відплатність – існують фінансово-правові, зокрема, чітка регламентація, стадійність, забезпеченність майном, встановлення граничного обсягу боргу та інші.

Підводячи підсумок, зауважимо на недостатність вивчення досліджуваної теми та необхідність розробки як загальних (універсальних) ознак фінансово-правового договору, так і спеціальних, в залежності від конкретного інституту фінансового права. Ми вважаємо, що договірний характер відносин, який щороку набуває ще більшого розповсюдження у публічній сфері, не оминув і галузь фінансового права, а тому потребує теоретичного осмислення та практичного удосконалення.

Література

1. Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами [Текст] : закон України від 21 грудня 2001 р. № 2181-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 10. – Ст. 44.
2. Налоговый кодекс Российской Федерации [Текст] // Собрание законодательства Российской Федерации. – 1998. – № 31. – Ст. 3 824.
3. Про заставу [Текст] : Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2654-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 47. – Ст. 642.
4. Бюджетний кодекс України [Текст] від 21.06.2001 № 2542-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 37–38. – Ст. 189.
5. Про затвердження Порядку отримання короткотермінових позичок на покриття тимчасових касових розривів, що виникають під час виконання загального фонду місцевого бюджету [Текст] : наказ Міністерства фінансів України від 9 серпня 2002 р. № 627 // Офіційний вісник України – 2002. – № 35. – Ст. 1 673.
6. Про затвердження Порядку здійснення запозичень до місцевих бюджетів [Текст] : постанова Кабінета Міністрів України від 24 лютого 2003 р. № 207 // Офіційний вісник України – 2003. – № 9. – Ст. 377.
7. Про державний внутрішній борг України [Текст] : Закон України від 16 вересня 1992 р. № 2604-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 41. – Ст. 598.